

Kniha vychádza s finančnou podporou Bader
Philantropies, Inc.

Pôvodné české vydanie vyšlo vďaka finančnej
podpore Úradu vlády Českej republiky a Bader
Philantropies, Inc.

O vakeriben paš o lekvaris Rozprávačky z naberačky Květoslava Podhradská

© Květoslava Podhradská, 2022
Czech translation © Karolína Ryvolová, 2022
Illustration © Klára Zahradková, 2022
© KHER, z. s., 2022
ISBN 978-80-87780-33-6

Slovak translation © Tereza Oľhová, 2026
Slovak edition © KHER, z. s., 2026
ISBN 978-80-87780-50-3

Z češtiny preložila Tereza Oľhová
Ilustrovala Klára Zahradková

KHER

„Ta ča tumen san mire godaver šerore! Ale akana sar vakeres pal o mlaki, avila mange andro šero oda leperiben, sar somas cikni, sar kamavas te džal le autobusiha u so kerdom, hoj ča te džav.“

„Vaker, babo! Kaj kamehas te tradel?“ pale pes diña avri e Paťa.
„Robču, tu imar av cicho!“ vikaha phenda le phraleske.

Khere pre Slovensko

„Ta mištes, šunen, savi somas bengori. Me igen kamavas te džal le autobusiha, ale miri daj the o dad man na kamenas penca te lel. ‚Soske, te o autobusis džal duvar pro dives ko Sibiñis the ko Perješis? Kaj kames te džal?‘ ča kada me šunavas. Ča o dada tradenas le autobusiha, bo džanas andre bući. Sar avenas andal e bući trine orendar, ta amen o čhave užarahas pre amare dada paš e zastavka.

Me ale kamavas te džal le autobusiha, igen kamavas!

Oda has ñilaj, sar akana. Na urahas o topanki, akana na džanav, či man has varesave. Bo me furt la dake phenavas, kaj kamav ča ‚trastune topanki‘, traktorki uče pro šnurki, sar has mira pheñora. Kavka lenge phenavas, bo len has o chevora trastune. Lavas len mira pheñake u man lenca bavinavas. Me len rado phandavas dži upre. Na has man popkica, sar tumen hin. Akana so ča kamen, sa tumenge cinen.

Jekhvar somas pal amaro kher u dikhlom, sar o bareder čhave chuťkeren pašal e chañig upre tele paš o mlaki. Jon mange phende: ‚Dža het! So kadaj kames?‘ Terđuvavas u dikhavas, so jon keren. Jon mange palis denašle u garude pen. Dikhlom pre phuv e sklenčina u avila mange andro šero, hoj te elas mange o pindro prečhindo, ta bi šaj džavas le autobusiha. Ej hop! Chuťilom pindrangi prosto pre sklenčina. ‚Joj, joj, joj, daje,

„Vy ste moje múdre hlavičky. Ale ako hovoríš o tých kalužiach, spomenula som si, že keď som bola malá, veľmi som sa túžila zviezt v autobuse. A viete, čo som vyparatila, len aby som sa doň dostala?“ potmehúdsky som sa usmiala.

„Rozprávaj, babi! Kam si sa chcela odviezt?“ znovu sa do toho vložila Paťa.

„A ty už sklapni, Robin!“ okríkla pre istotu brata.

Doma na Slovensku

„Tak dobre. Počúvajte, aká som ja bola nezbednica. Snívala som o ceste autobusom, ale tato s mamou ma nechceli vziať so sebou. ‚Načo? Autobus jazdí len dvakrát týždenne, aj to iba do Sabinova a do Prešova. Kam by si sa chcela vyvážať?‘ omieľali stále dookola. Autobusom chodili len tatovia, pretože dochádzali do práce. Keď sa o tretej poobede vracali domov, my deti sme na nich čakali na zastávke.

Lenže ja som sa tak veľmi túžila zviezt v autobuse!

Bolo to v lete, presne ako teraz. Nenosili sme topánky, už ani neviem, či som vôbec nejaké mala. Stále som totiž mame pílila uši, že chcem len ‚okované topánky‘, teda vysoké traktorky na šnúrky ako mala moja sestrička. Hovorila som im tak, lebo mali okované dierky. Brala som jej ich a hrala sa s nimi. Rada som ich zaväzovala až úplne nahor. Nemala som ani bábiku na hranie, ako máte vy. Dnes vám rodičia kúpia, na čo si ukážete.

Raz som sa potulovala za našim domom a uvidela staršie deti, ako preskakujú kaluže okolo studne. ‚Bež preč! Čo tu chceš?‘ okríkli ma, keď som sa k nim priblížila. Postávala som tam a pozorovala, čo robia. Oni mi potom utiekli a schovali sa. Uvidela som na zemi sklo a vtom mi napadlo, že keby som sa poranila, možno by som sa mohla konečne odviezt tým autobusom. A hop! Skočila som bosou nohou rovno na črep.

**O trachtoris avelas sako
parasovin vaš o Roma, jon
chutenas andro verdan
u džanas pro maľi te kerel
buťi.**

**Každý piatok prichádzal
pre Rómov takýto traktor.
Naši ľudia naskákali do
vlečky a išli na pole zbierať
zemiaky.**

pal e dakeri famelija ke Ostrava, hoj pro Čechi hin mištes. No, ta gelam. Perše bešahas ke baba the ko papus Porubate pro sidliskos. Leperav, hoj akurat dobarile o jarabini. O khera pen mange dičhonas avri igen bare u všadzik has but nipos, daravas man lendar. Ta čačes andal o romano gavoro prosto andro igen baro foros the poschodovo kher — has pre miro šero diliņipen! U mek na džanavas te vakerel gadžikanes. Oda has predal mande bibacht! Džanavas ča romanese te vakerel,“ phenav lenge u jon pre ma dine avri o jakha.

„Ta sar tut dovakerehas?“

„No, vastenca pindrenca, sar phenen o gadže. No ta šunen, sar oda has.“

O dživipen Ostravate

„Sar avilom pal e Slovensko te bešel Ostravate, has mange pal o šov berš u kampolas imar, kaj te džav andre peršo trjeda. Savoro has pharo, na džanavas e duma aņi gadžikano likeripen, so hin le rakloren andal e škola, the o gadžikano dživipen. Miri daj man sikhavelas u phenelas mange: ‚Kveto, sar džaha andre škola, mušines šukar te phenel la gadžake: Dobrý dzeň! The sar tuke pes kamela pro budaris, ta mušines tut te mangel u phenel: *‚Súdržka učiteľka, môžem ísť na záchod?‘*“

Kale duj vakeribena me lačhes džanavas, sar me gelom po peršones andre škola. No ale aver lava na džanavas gadžikanes. Bešavas andre lavica sar odi diliņi goj u aņi na džanavas, pal soste vakeren. Me ča šunkeravas, so penge o gadžikane čhave vakeren u so keren.

Ta mange duminavas: ‚The me kamav te vakerel!‘ U chudľom te del duma romanese. Duminavas mange, hoj jon man na šunen. E sikhľardi phenda: ‚Ta ko kade vakerel?‘“

aby sme sa presťahovali za rodinou našej mamy do Ostravy, že je to tam dobré. A tak sme sa tam vybrali. Najskôr sme bývali u babičky a dedka v Porube na sídlisku. Spomínam si, že akurát dozrievali jarabiny. Domy sa mi zdali obrovské a všade sa hmýrilo veľmi veľa ľudí, bála som sa ich. Predsa len, z malej osady s niekoľkými domčekmi rovno do veľkomesta a paneláku – bol to pre mňa šok! A najmä som nevedela ani slovo po česky. To bolo najhoršie! Hovorila som len po rómsky,“ vysvetľovala som a vnúčence na mňa vyvaľovali oči.

„A ako si sa teda dorozumievala?“

„Rukami-nohami, ako vravia gadžovia. Tak počúvajte, ako to vtedy bolo.“

Život v Ostrave

„Keď som prišla do Ostravy, mala som šesť rokov a chystala sa do prvej triedy. Bolo to ťažké, nepoznala som reč ani zvyky, ktoré mali gadžovské deti zo školy a z rodiny. Maminka ma učila a hovorila mi: ‚Kveta, keď prídeš do školy, musíš pani učiteľke pekne povedať: Dobrý dzeň! A keď budeš chcieť ísť na záchod, tak sa musíš postaviť a povedať: *‚Súdržka učiteľka, môžem ísť na záchod?‘*“

Keď som išla prvýkrát do školy, tieto dve vety som vedela naspamäť. Ale inak som po gadžovsky nevedela ani slovo. Sedela som v lavici ako nemá a netušila som, o čom je reč. Iba som pozorovala, čo gadžovské deti robia a ako sa zhovárajú.

A tak som si povedala: ‚Ja chcem tiež niečo rozprávať!‘ A začala som si na hodine dudrať po rómsky. Myslela som si totiž, že ma nik nepočuje.

Pani učiteľka spozornela: ‚Kto to tu mrmle?‘“

**Ta mange duminavas:
,The me kamav te vakerel!‘
The chudľom te del duma
romanes. Duminavas
mange, hoj jon man
na šunen.**

**A tak som si povedala:
,Ja chcem tiež niečo
rozprávať!’ A začala som
si na hodine dudrať po
rómsky. Myslela som si
totiž, že ma nik nepočuje.**

„Čačes, babo, tuke duminehas, hoj tut na šunen?!“ asalas mandar e Paťa.

„No čačes! Ale me darandilom, the imar me nigda šoha na vakeravas romanes ke mande korkorake. Jekhvar, sar imar phiravas calo berš andre škola, nisostar nič me la gadžake chudlom te achalol, so joj vakerel. Joj, sar me somas rado! No the avka me mušindom te phirel mek jekhvar andre peršo trjeda.

Andre dujto pre odi bacht chudlom te phirel ke sikhlarđi ke Miluška Wilkoňsko. Joj has igen lachi! Jekhvar sar imar kamahas te džal khere, phenda: ‚Ta savore čhave šaj džan imar khere, ča e Kveta mange kadaj ačhola.‘ Darandilom. Na džanavas vaš soske, či vareso kerdom, či so. Palis achalilom, hoj man kamelas te rozvakerel gadžikanes. Sikhavelas man, kaj te na avav palal pal o gadžikane čhave. Delas man, ča kaj te kerav varesavi bufi, so has maškar o čhave interesno, somas šatňarka či nastenkarka.“

„Soda e nastenkarka? Oda nigda na šundom,“ čudalinelas pes o Robčus.

„Dine mange avri, hoj te dodikhav pre nastenka, so mušinas paš o varesave oslavi šukar te prikerel. Ta sar pes kidelas o purano papiris, či sar has o Peršo majos the sar has o *Měsíc československo-sovětského přátelství*. Akor pes furt vareso andre odi politika likerelas, oda has kajsi doba. O trjedi pen maškar pende marenas, kas ela šukareder e nastenka.“

„Me rado dikhav o *Halloween* the e Karačoňa,“ phenda e Paťa.

„Ta akana tumen hin bacht, hoj kole politicko divesa imar na mušinen te likerel. No šunen, sar me gelom andre dujto trjeda, ta imar me džanavas, so jon, o gadže, vakeren. Somas barikaňi, hoj džanav tiš te vakerel. Sar jekhvar gelom andre sklepa te cinkere, phendom: ‚*Jeden chleba, prosím si.*‘

The e gadži diňa pre mange o jakha avri, bo man mek nigda na šunda gadžikanes te vakerel. Bo furt sikhavas o liloro, so mange e daj pisinda, so kampil te cinel.

No, avka polokores sikhilom te vakerel gadžikanes. O Roma khere vakeren akana buter gadžikanes. O čhave imar lačhes džanen, niž džan andre škola, te vakerel gadžikanes.

„Babi, ty si si naozaj myslela, že ta nepočut?“ smiala sa Paťa.

„No vážne! Ale potom som sa zlakla a odvtedy som si sama pre seba po rómsky nikdy nerozprávala. Jedného dňa, keď som chodila do školy už skoro rok, som z ničoho nič začala rozumieť, o čom pani učiteľka hovorí. Veľmi som sa potešila! Ale prvú triedu som si aj tak musela zopakovať.

V druhej triede som, našťastie, dostala pani učiteľku Milušu Wilkoňskú. Tá bola veľmi milá! Raz na konci vyučovania povedala: ‚Tak, všetky deti môžu ísť domov, iba Kveta tu ešte chvíľu zostane.‘ Premkol ma strach. Nevedela som, či je to za trest alebo čo. Potom som pochopila, že chce, aby som sa rozhovorila po česky. Doučovala ma, aby som nebola pozadu za českými spolužiakmi. Zverovala mi rôzne triedne funkcie, o ktoré bol medzi deťmi vždy veľký záujem, bola som napríklad šatniarka alebo nástenkárka.“

„Čo je to nástenkárka? To som v živote nepočul,“ podotkol Robinko.

„Mojou úlohou bolo starať sa o nástenku, ktorú som musela vyzdobiť na rôzne príležitosti. Povedzme, keď bol zber starého papiera, na Prvého mája alebo na počesť Mesiaca československo-sovietskeho priateľstva. Vtedy sa neustále oslavovali nejaké politické sviatky, taká už bola doba. Triedy potom medzi sebou súťažili o to, kto bude mať krajšiu nástenku.“

„Ja mám radšej Halloween a Vianoce,“ poznamenala Paťa.

„Máte šťastie, že už tie politické sviatky nemusíte sláviť. Ale počúvajte, keď som išla do druhej triedy, tak som už vedela, o čom sa gadžovia rozprávajú. A bola som pyšná, že aj ja už viem rozprávať. Ak ma poslali na nákup do obchodu, povedala som: ‚*Prosím si jeden chlieb.*‘

A predavačka si šla oči vyočiť, pretože ma ešte nikdy nepočula hovoriť po česky. Predtým som jej vždy ukázala lístoček, na ktorý mi mama napísala, čo treba kúpiť.

Pomaličky som sa naučila po česky. Dnes Rómovia doma rozprávajú viac po česky než rómsky. Keď idú rómske deti do školy, vedia už dobre po gadžovsky.

O vakeriben paš o lekvaris Rozprávačky z naberačky Květoslava Podhradská

Z romského originálu do češtiny preložila Karolína Ryvolová
(Povídání u povidel / O vakeriben paš o lekvaris,
KHER, 2022).

Z češtiny do slovenčiny preložila Tereza Olhová.

Ilustrácie – Klára Zahradková

Redakcia prekladu – Zuzana Líšková

Korektúry slovenského jazyka – Natália Hattalová

Korektúra rómskeho jazyka – Martina Horňáková

Grafická úprava a sadzba z písiem Fern a Roslindale –
Čumlivski&Horváth

Počet strán – 72

Praha 2026

Vydalo Nakladatelství KHER, z. s.

Veverkova 1172/33, Praha 7, 170 00

www.kher.cz

nakladatelstvi@kher.cz

facebook.com/nakladatelstvikher

instagram.com/nakladatelstvikher

ISBN 978-80-87780-50-3

Mirikle

